

УДК 339.542:349.92(477)

ПРИНЦИПИ МИТНО-ТАРИФНОГО РЕГУЛЮВАННЯ В УКРАЇНІ

DOI 10.30838/ P.ES.2224.231018.65.247

Кахович О. О., к.держ.упр.**Прудіус А. В.***Придніпровська державна академія будівництва та архітектури, м. Дніпро*

Стаття присвячена дослідженню суті та принципів митно-тарифного регулювання в Україні. Проаналізовано діючу митну систему, її функції, завдання та нормативну базу. На основі аналізу виявлено ряд проблем, які необхідно вирішити в найближчій перспективі, а саме – удосконалення нормативно-законодавчої бази оподаткування експортно-імпортних операцій. В статті розглянуто принципи формування законодавства в сфері зовнішньоекономічної діяльності з метою наближення до ЄС. В статті запропоновано певні заходи для забезпечення ефективності митного регулювання в Україні. Виникає потреба у впровадженні міжнародних норм і правил, що дозволять перейти до застосування єдиних стандартів у галузі митної справи і вирішити питання, пов'язані з приєднанням України до Європейського Союзу. Постає необхідність в імплементації таких процедур, як приєднання до міжнародних конвенцій з гармонізації й спрощення митних формальностей, внесення змін до національного законодавства та використання лише тих інструментів митно-тарифного регулювання, які не лише не суперечать принципам СОТ та Євросоюзу, але і здатні захистити національні інтереси України.

Ключові слова: митно-тарифне регулювання; митна політика; митний тариф; мито; зовнішньоекономічна діяльність; зовнішня торгівля; експортно-імпортні операції

UDC 339.542:349.92(477)

PRINCIPLES OF CUSTOMS AND TARIFF REGULATIONS IN UKRAINE

DOI 10.30838/ P.ES.2224.231018.65.247

Kakhovich O. O., PhD in Governance**Prudius A. V.***Prydniprovskaya State Academy of Civil Engineering and Architecture, Dnipro*

The article is devoted to the research about essence and principles of customs and tariff regulation in Ukraine. The current customs system, its functions, tasks and normative base are analyzed. Based on the analysis, a number of problems have to be solved in the near future, namely, the improvement of the regulatory and legislative framework for

the taxation of export-import operations. The article focuses on the principles of the legislation formation in the international economics activity field, determined to approach the EU. The article proposes certain measures to ensure the effectiveness of customs regulation in Ukraine. There is a need for the implementation of international rules and regulations that will allow the transition to the application of common standards in the field of customs and solve issues related to the accession of Ukraine to the European Union. There is a need for implementation of such procedures as joining international conventions on harmonization and simplification of customs formalities, amendments to national legislation and the use of only those instruments of customs and tariff regulation which not only do not contradict the principles of the WTO and the European Union but are also able to protect national interests Of Ukraine.

Keywords: customs and tariff regulation; customs policy; customs tariff; customs duties; foreign economic activity; foreign trade; export-import operations

Постановка проблеми. Тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності є господарсько-правовою категорією, що відображена як конкретний перелік встановлених митних тарифів (мит) та похідних явищ, що використовується при переміщенні товарів через кордон України. Під поняттям «тарифного регулювання» розуміють комплекс економічних заходів, виражений у чіткому переліку митних платежів та зборів, що встановлюється для кожної групи товарів відповідно до української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності. Основною проблемою у митно-тарифному регулюванні експортно імпорتنих операцій для України без сумніву є максимізація надходжень до державного бюджету, не порушуючи при цьому умови співпраці з Світовою організацією торгівлі та виконуючи при цьому норми що затверджені Європейським союзом. Окрім цього важливо також зберігати здорову конкуренцію на національних ринках, але у разі необхідності захищати права національних товаровиробників.

Аналіз останніх наукових досліджень. Тема митного регулювання та перспективи його розвитку отримали неабияку увагу серед вчених-економістів, таких як С.Г. Войтов, В.В. Ващенко, О.П. Гребельник, В. Демченко, О.Б. Єгоров, В.П. Науменко, К.І. Новікова, П.В. Пашко, Л.М. Пісьмаченко, Д.В. Приймаченко, В.А. Руссков, К. Сандровський, С. Терещенко та ін. Наукові роботи цих авторів висвітлюють проблематику розвитку системи митного регулювання з погляду реалізації євроінтеграційної стратегії України. Проте залишається

потреба в дослідженні митного регулювання з урахуванням світового досвіду.

Мета роботи – дослідити особливості системи тарифного регулювання в Україні та розглянути шляхи вдосконалення для подальшого розвитку.

Викладення основного матеріалу. Митно-тарифне регулювання є одним з найважливіших механізмів державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Його головним завданням є захист вітчизняної економіки від негативних впливів зовнішнього середовища. Приєднання України до Світової організації торгівлі (СОТ) та, як наслідок, зростання обсягів зовнішньої торгівлі, призводять до зростання значення заходів митно-тарифного регулювання національної політики. Заходи митно-тарифної політики спрямовані на формування тарифної системи, вироблення ефективного механізму застосування різних видів мита при регулюванні зовнішньоекономічної діяльності та захисту вітчизняного товаровиробника.

Ефективність застосування митно-тарифного механізму або окремих митно-тарифних заходів залежить від існуючого в державі нормативного порядку. Тому після набуття Україною повноправного членства в СОТ використання митного тарифу зменшилося, оскільки в межах СОТ він практично не застосовується. Проведення митно-тарифного регулювання в Україні відбувається на базисі таких нормативних документів: Митний кодекс України, Закон України «Про Єдиний митний тариф», Закон України «Про Митний тариф України» у частині, що не суперечить додатку I до Протоколу, ратифікованого Законом України «Про ратифікацію Протоколу про вступ України до СОТ», Декрет Кабінету Міністрів України «Про Єдиний митний тариф України», інші нормативно-правові акти. Основним елементом системи митно-тарифного регулювання є митний тариф, який являє собою систематизований перелік ставок мит, якими обкладаються товари, що перевозяться через кордон держави [5].

Розглянемо сутність митного тарифу, його роль і значення через його функції. У науковій літературі виділяють такі функції як фіскальна, регуляторна, захисна, стимулююча та політична. З огляду на сутність та функції мита можна виділити його економічну та торговельно-політичну роль. Так, економічна роль полягає у створенні вартісного бар'єра, який

підвищує ціну товару незалежно від застосованого експортного, імпортного чи транзитного мита; збільшенні внутрішньої зайнятості; стимулюванні державою розвитку окремих галузей економіки чи підприємств; надходженні коштів до державного бюджету країни; захисті від демпінгу. Торговельно-політична роль мита полягає у захисті галузі від конкуренції іноземних товарів [1]. Тариф як інструмент регулювання впливає, перш за все, на витрати виробництва і торговельний прибуток, завдяки чому забезпечується можливість прямого та опосередкованого втручання держави у сферу підприємництва, приватних економічних інтересів з метою коригування напрямів зовнішньоторговельної діяльності підприємств.

З метою захисту національних економічних інтересів у випадках здійснення демпінгового та субсидованого імпорту на митну територію країни товару, що є аналогічним національному чи безпосередньо конкурує з ним, використовуються захисні інструменти в рамках відповідних заходів [4]. Обмежуючі або захисні заходи реалізуються шляхом встановлення спеціальних антидемпінгових та компенсаційних мит. Вони застосовуються з метою захисту від недобросовісної конкуренції з боку торговельних партнерів країни, або як захід у відповідь на дискримінаційні дії інших держав, що порушують конкурентне середовище на внутрішньому ринку країни. Зазначені мита встановлюються до імпортової ціни товару, яка охоплює всі звичайні податки, включаючи звичайне мито, тобто захисні заходи ще більше здорожують імпортований товар.

Таким чином за допомогою митно-тарифного регулювання держава проводить певну зовнішньоекономічну політику, стимулює ввезення або створює умови для обмеження ввезення чи вивезення відповідних товарів; забезпечує однакові економічні умови як для національного, так і для іноземного товаровиробників [10]. Введення тих чи інших заходів митного регулювання для досягнення поставлених цілей потребує всебічного вивчення ситуації, що склалася у галузі й на ринку. Вибір набору інструментів залежить від існуючого рівня митно-тарифного захисту, інтенсивності тиску іноземних товарів, рівня витрат вітчизняного виробника та інших.

Для більшої ефективності застосовуваних заходів державного регулювання з урахуванням ситуації, що склалася, та визначених

зовнішньоекономічною політикою пріоритетів, доцільно розробити набір типових ситуацій та набір можливих засобів регулювання. Певною мірою такий підхід може бути формалізований, запрограмований і реалізований у вигляді сценаріїв. Отже, небезпідставним є твердження, що не лише заходи митно-тарифного регулювання, а й ефективне їх здійснення впливає на економічну політику держави та результативність економіки зокрема. Можна вважати, що державний бюджет країни поповнюється на значну частину саме завдяки стягненню податків і зборів під час здійснення митно-тарифного регулювання ЗЕД у країні. Перспективи подальшого розвитку української економіки багато у чому залежать від спрямованості митного регулювання, наукової обґрунтованості застосовуваних заходів.

Набуття Україною членства у СОТ та прагнення інтеграції до ЄС вимагає невідкладного перегляду основних умов реалізації методів регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Регулювання митною справою здійснюють найвищі органи влади та управління України. Спеціально уповноваженим органом державного управління в галузі митної справи є Міністерство доходів і зборів України, яке приймає нормативні акти, що регулюють дану сферу діяльності. Функції, які виконують органи доходів і зборів, можна класифікувати таким чином: фіскальна; регулятивна; правова; статистична; законодавча; контролююча у сфері валютних відносин [7].

Фіскальна функція реалізується в тому, що митниця фактично виконує функції податкової служби, нараховує та справляє в зоні своєї діяльності митні платежі і збори, утримання яких відповідно до законодавства покладено на органи доходів і зборів (мито, митні збори, акциз, податок на додану вартість при імпорті товарів), і несе відповідальність за своєчасність перерахувань отриманих коштів до Державного бюджету.

Функція регулятора товарообміну проявляється у виконанні митницею ролі економічного інструменту зовнішньоторговельної політики держави, яка полягає у створенні обмежень або стимулів щодо виходу на національний ринок чи експорту товарів на зовнішній ринок.

Правова функція реалізується в таких напрямках: вживаються спільно з іншими правоохоронними органами заходи, спрямовані на попередження незаконного вивезення за межі території предметів, які є

національним, історичним і культурним багатством країни; забезпечується контроль за доставкою митних вантажів в інші органи доходів і зборів, а у випадках їх зникнення проводиться розшук; слідство у справах контрабанди.

Статистична функція полягає у зборі та обробці митної статистики зовнішньоторговельних операцій, на підставі якої готуються загальні статистичні матеріали.

Законодавча функція реалізується в тому, що органи доходів і зборів приймають нормативно-правові акти з питань безпосереднього здійснення митної справи, організації та регулювання митного контролю, боротьби з контрабандою і порушеннями митних правил, які ґрунтуються на чинному законодавстві, призначені до виконання у межах компетенції органів доходів і зборів і є обов'язковими для усіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності.

Функція валютного регулювання. Валютна безпека — одна із важливих складових економічної безпеки країни. Органи доходів і зборів відіграють значну роль у системі валютного регулювання: на Міністерство доходів і зборів України покладено функції валютного контролю, а на митницю — агента валютного контролю. Існує митно-банківський контроль за строками повернення в Україну валютної виручки від експортних контрактів та імпортової частини бартерних угод.

Однією з особливостей сучасного етапу економічного розвитку є швидке зростання обсягів міжнародних економічних контактів, подальший розвиток світового розподілу праці, поглиблення економічної взаємозалежності держав, що обумовлено, насамперед, швидким зростанням виробничих сил та науковотехнічним прогресом. Кінцевим результатом такого процесу повинно стати вільне переміщення товарів, послуг, об'єктів інтелектуальної власності, капіталів, робочої сили через території різних держав та поступове зникнення торговельних бар'єрів між ними. У цю систему поступово інтегрується і українська економіка.

На сьогоднішній день кожна держава намагається контролювати процеси переміщення товарів через свої кордони з метою захисту економічних інтересів та забезпечення національної безпеки. Для забезпечення подібного контролю необхідна наявність певного механізму його здійснення, що включає об'єкти та суб'єкти цього регулювання та певні правові норми, що регулюють відносини в цій сфері

[12]. Суб'єктом виступають відповідні інститути держави, об'єктом – правові відносини, що виникають у зв'язку з переміщенням через митний кордон товарів та валютних цінностей, а регулювання здійснюється на основі відповідних нормативно-правових актів. Згідно з сучасними поглядами на теорію держави та права державна політика є тим критерієм, що визначає зміст діяльності держави в тій чи іншій сфері. Вона визначається в конкретних правових нормах і реалізується в процесі діяльності органів державної влади. Державна політика носить комплексний характер, що допомагає враховувати та поєднувати інтереси багатьох її суб'єктів: держави — суб'єкта цієї конкретної політики та інших держав, суспільства, окремих індивідів. Саме тому можливо стверджувати, що митна політика є більш широким поняттям ніж митна справа. Митна політика України виступає різновидом державної політики, а її головним функціональним завданням є забезпечення захисту національних інтересів та національної безпеки України в політичній, економічній, соціальній, екологічній та інших сферах. Митна політика базується на програмах діяльності Кабінету Міністрів, інших концептуальних документах, програмах діяльності політичних партій і рухів і т. д. [2] Застосування наступних принципів формування законодавчої бази оподаткування експортно-імпортних операцій дасть можливість Україні вирішити стратегічні завдання у зовнішньоекономічній діяльності:

- Принцип єдності митної політики як складової зовнішньої політики України. Митна політика України є складовою державної зовнішньої політики і повинна формуватися відповідно до мети та принципів останньої, завданнями захисту національних інтересів та національної безпеки. Митна політика за своїм змістом є складовою зовнішньополітичних позицій держави і в деяких випадках політична частина останніх має пріоритет перед економічною. Таке має місце при забезпеченні виконання міжнародно-правових зобов'язань держави, наприклад, при приєднанні до міжнародних санкцій в рамках ООН, які вимагають припинення зовнішньоекономічних контактів з певними країнами, або виконання зобов'язань України в рамках договору щодо нерозповсюдження ядерної зброї. Задля виконання цих зобов'язань нехтуються можливі економічні переваги.

- Принцип єдності державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності та контролю за її здійсненням. Згідно з ч. 1 ст. 8 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», Україна самостійно формує систему та структуру державного регулювання зовнішньоекономічної діяльності на її території. Система органів, що здійснюють регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні, до якої закон відносить Верховну Раду України, Кабінет Міністрів, Міністерство доходів і зборів, Міністерство зовнішньоекономічних зв'язків і торгівлі інші міністерства та відомства, органи місцевого самоврядування, діє на основі єдиної законодавчої бази відповідно до єдиних принципів та цілей. Важливою складовою регулювання зовнішньоекономічної діяльності є система державного контролю. Згідно зі МКУ товари та інші предмети переміщуються через митний кордон України під митним контролем. Цей контроль здійснюється з метою забезпечення дотримання державними органами, підприємствами та їх службовими особами, а також громадянами порядку переміщення через митний кордон України товарів та інших предметів.

- Принцип єдності тарифної політики України. На митній території України діє єдиний митний тариф, який являє собою систематизований звід ставок мита, яким обкладаються товари та інші предмети, що ввозяться на митну територію України або вивозяться за межі цієї території. Ставки митного тарифу України є єдиними для всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності незалежно від форм власності, організації господарської діяльності та територіального розташування, за винятком випадків, передбачених законами України та її міжнародними договорами. Єдиний митний тариф України базується на міжнародно-визнаних нормах і розвивається у напрямі максимальної відповідності загальноприйнятим у міжнародній практиці принципам і правилам митної справи.

- Принцип єдності політики експортно-імпортного контролю. В Україні діють єдині правила порядку переміщення через митний кордон товарів та інших предметів. МКУ, зокрема, встановлює, що ввезення в Україну, вивезення з України та транзит через її територію товарів та інших предметів, окремих видів може бути заборонено чи обмежено законодавством України. Подібні обмеження чи заборони вводяться задля забезпечення національної безпеки України, захисту національних

інтересів, виконання міжнародно-правових зобов'язань нашої держави (наприклад, це може стосуватися вивозу зброї та військової техніки, технологій подвійного призначення, наркотичних речовин). Контроль за подібними операціями окрім митних органів здійснюють відповідні міністерства та відомства, правоохоронні органи України.

- Принцип єдності митної території України. Він заснований на понятті територіальної юрисдикції держави, митна територія встановлює область дії митного суверенітету держави. Цей принцип є важливим для забезпечення сплати мит, митних платежів, застосування інших засобів митного регулювання. Принципу єдності митної території не протирічать правові норми, що встановлюють виключення певної території України із складу її митної території, як то територія вільних економічних (митних) зон, митних та вільних складів, яка вважається такою, що знаходиться за межами митної території України. Згідно з МКУ територія України, в тому числі території штучних островів, установок та споруд, що створюються в економічній (морській) зоні України, над якими Україна має виключну юрисдикцію щодо митної справи, становить єдину митну територію.

- Принцип гармонізації та уніфікації митної діяльності України з загальноприйнятими в міжнародній практиці нормами і стандартами. Цей принцип втілено у інтеграції України до світової економічної системи, загальноєвропейських економічних процесів, приєднатися до Світової Організації Торгівлі (СОТ), для чого було приведено національні митні стандарти у відповідність з загальноприйнятими світовими принципами та вимогами, що, включає недопущення застосування нетарифних обмежень, приведення митних тарифів у відповідність до рекомендацій СОТ і т. д.

- Принцип захисту державою прав та законних інтересів учасників зовнішньоекономічної діяльності. Цей принцип закріплено в ч. б ст. 2 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність» і його зміст полягає в тому, що Україна як держава забезпечує рівний захист інтересів всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності та іноземних суб'єктів господарської діяльності на її території згідно з законами України; здійснює рівний захист всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності України за межами України відповідно до норм міжнародного права; здійснює захист державних інтересів України як на її території, так і за її

межами лише відповідно до законів України, умов підписаних нею міжнародних договорів та норм міжнародного права. Серед прикладів реалізації подібного захисту можна назвати введення певних економічних заходів проти держав, які порушують права та інтереси українських суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, виплати за рахунок бюджету або вимоги подібних виплат з боку інших держав компенсацій українським, що постраждали внаслідок певних дій інших держав [9].

- Принцип юридичної рівності і недискримінації, виключення невинуватого втручання держави у зовнішньоекономічну діяльність. Цей принцип ґрунтується на ст. 442 Конституції України, яка гарантує кожному право на підприємницьку діяльність, що не заборонена законом. Відповідно Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (ч. 4 ст. 2) визнає рівність перед законом всіх суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, незалежно від форм власності, в тому числі держави, при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності. Також забороняються будь-які, крім передбачених цим Законом, дії держави, результатом яких є обмеження прав і дискримінація суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності а також іноземних суб'єктів господарської діяльності за формами власності, місцем розташування та іншими ознаками; визнається неприпустимість обмежувальної діяльності з боку будь-яких її суб'єктів, крім випадків, передбачених цим Законом. З принципом виключення невинуватого втручання з боку держави та її органів у зовнішньоекономічну діяльність пов'язане право суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності на відшкодування за рахунок держави збитків, що заподіяні незаконними діями її органів. Це право ґрунтується на ст. 56 Конституції України, ст. 34 Закону України «Про зовнішньоекономічну діяльність», МКУ.

Суттєва відмінність митно-тарифного регулювання в Україні від провідних країн світу полягає у надзвичайно розгалуженій товарній номенклатурі зовнішньоекономічної діяльності. Така ситуація створює потенційну можливість для зловживань суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності шляхом декларування товару не за своїм кодом з метою сплати меншої суми платежів. Можливість гармонізації митного законодавства України за вимогами ЄС суттєво гальмується через надання пріоритету фіскальній функції митних органів, що ускладнює можливість тісної

співпраці з країнами ЄС. Для реалізації намагань України інтегруватися до ЄС та посилити співпрацю з провідними світовими економічними організаціями, слід вносити зміни у національне законодавство та використовувати лише ті інструменти митно-тарифного регулювання, які не лише не суперечать принципам СОТ та ЄС, але і здатні захистити економічні інтереси України. Тобто слід взяти на озброєння досвід країн, які нещодавно приєдналися до ЄС, а саме поступово зменшувати митні ставки відповідно до домовленостей із СОТ, при цьому не відмовляючись від захисту вразливих галузей економіки. Вступ України до ЄС передбачає уніфікацію та врегулювання питань здійснення митної справи. Для економії витрат часу при розмитненні товарів, зменшення розбіжностей між митними процедурами країн світу слід запровадити наступне [7]:

- об'єднати наявні системи контролю за експортом, імпортом і транзитом у єдину систему;
- увести систему єдиного обліку торгівців із реєстрацією тільки в одній країні;
- надати суб'єктам ЗЕД можливість використання місць єдиного електронного доступу для оформлення зовнішньоекономічних операцій;
- проводити всі фактичні перевірки товару в один час і в одному місці;
- забезпечити обмін електронною інформацією між усіма органами й суб'єктами, що беруть участь у зовнішньоекономічних операціях;
- відбір товарів для митного догляду на прикордонних і внутрішніх пунктах митного оформлення проводити на основі автоматизованого аналізу ризиків;
- збирання, повернення, звільнення від платежів здійснювати уповноваженим суб'єктом у тому місці, де товар зареєстрований і де перебувають на нього документи;
- створити єдине середовище для митниці й торгівлі для подання митної декларації в електронному вигляді зі свого місця розташування незалежно від країни відправлення або ввезення товарів;
- проводити електронний обмін інформацією між митними

пунктами

пропуску на території усього ЄС, де вона необхідна для митних процедур.

Вказані вище заходи мають сприяти виконанню основного завдання держави, яке полягає в тому, щоб забезпечити умови для стабільного розвитку економіки на основі накопичення та ефективного використання конкурентних переваг, використовуючи всі чинники та залучаючи всі можливі ресурси. Практичним підсумком діяльності держави може стати загальнонаціональна програма підвищення конкурентоспроможності української економіки, яка має передбачити посилення участі України у міжнародній кооперації та спеціалізації з урахуванням національних інтересів.

Висновки. Таким чином, можемо зробити такі висновки. На даному етапі, коли Україна прямує до інтеграції з ЄС, використання митно-тарифних методів регулювання експортно-імпортних операцій є одним з найефективніших механізмів впливу держави на зовнішню торгівлю. Задля забезпечення ефективності митного регулювання України держава повинна докласти зусиль щодо легалізації зовнішньоекономічної діяльності через скорочення бюрократичних, часових, технологічних та матеріальних витрат суб'єктів ЗЕД при перетині вантажами кордону України з одночасним посиленням відповідальності й санкцій за недоброчинні дії та зловживання. Митним органам потрібно наблизитися до європейських стандартів здійснення митно-тарифного регулювання, адже це допоможе ефективно здійснювати митні процедури з найменшими затратами часу. Система митного регулювання України має забезпечити сприятливі умови для адаптації національної економіки до більш гострої міжнародної конкуренції внаслідок приєднання до системи глобального регулювання і вільного переміщення ресурсів та поступове включення її економіки до глобальних та європейських економічних процесів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Ващенко В.В. Митно-тарифне регулювання зовнішньоекономічної діяльності / В.В. Ващенко // Митна справа. – 2000. – № 4. – С. 7.
2. Войтов С.Г. Структурна детермінація митно-тарифного регулювання / С.Г. Войтов // Економічний часопис – XXI. – 2012. – № 9–10. – С. 22.
3. Кандиба А.М. Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності : [навч. посібник] / А.М. Кандиба. – К. : Аграрна наука, 2004. – 472 с.

4. Мельник Т.М. Міжнародна торгівля товарами в умовах глобальної конкуренції : [монографія] / Т.М. Мельник. – К. : КНТЕУ, 2007. – 265 с.
5. Митний кодекс України [Кодекс митний від 13 березня 2012 № 4495-VI (із змінами внесен. згідно 36 Законів України у 2013-2018 рр.)] // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 44-45, № 46-47, № 48, ст.552
6. Новікова К.І. Митний тариф в умовах лібералізації регуляторної політики держави : дис. канд. екон. наук : 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / К.І. Новікова ; Класич. приват. ун-т. – Запоріжжя, 2010. –27 с.
7. Новікова К. І. Світовий досвід митно-тарифного регулювання та можливості його застосування в Україні, Академія митної служби України [Електронний ресурс]. – Режим доступу // <http://nauka.kushnir.mk.ua/?p=13564>
8. Офіційний сайт Європейської комісії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics>
9. Письмаченко Л.М. Митно-тарифне регулювання як засіб захисту економічних інтересів держави у сфері зовнішньої торгівлі / Л.М. Письмаченко // Економіка та держава. – 2007. – № 12. – С. 49.
10. Приймаченко Д. В. Митна політика держави та її реалізація митними органами: [Моногр.] / Приймаченко Д. В. – Дніпропетровськ : АМСУ, 2006. – 332 с.
11. Симонова Г.Д. Визначення місця митної вартості товарів у системі державного регулювання зовнішньої торгівлі товарами / Г.Д. Симонова, Г.О. Хабло // Вісник АМСУ. – 2010. – № 1. –С. 133.
12. Фролова О. Г. Управління в прикордонних і митних органах як різновид державного управління, його об'єкти і суб'єкти / О. Г. Фролова // Митна справа. – 2010. – № 6. – С. 64-72.